

Burgerparticipatie in de gemeente Bedum

Deel II: Het onderzoek



Rekenkamercommissie Bedum

November 2015

Colofon

Samenstelling Rekenkamercommissie van de gemeente Bedum

De heer E. de Haan, voorzitter

De heer H. Reijsoo, secretaris

Mevrouw T. Doesburg

De heer J. Heres

De heer P. Koster

De heer M. Slager / De heer K. Hoekzema (i.v.m. tijdelijke vervanging als raadlid)

Telefoon: 050 - 301 89 11

E-mail: h.reijsoo@bedum.nl

Website: www.bedum.nl/bestuur/gemeenteraad/rekenkamercommissie

Inhoudsopgave

1- Onderzoeksvragen en –aanpak	4
1.1 <i>Aanleiding</i>	4
1.2 <i>Onderzoeksvragen</i>	4
1.3 <i>Aanpak van het onderzoek en leeswijzer</i>	5
2- Het huidige beleid in Bedum voor burgerparticipatie	6
2.1 <i>Wat is burgerparticipatie?</i>	6
2.2 <i>Geformaliseerd beleid voor burgerparticipatie in Bedum</i>	7
2.3 <i>Burgerparticipatie: meedenken of meedoen</i>	8
2.4 <i>Kernpunten uit hoofdstuk 2</i>	10
3- Een illustratie van het huidige beleid: Wijkaanpak Bedum-Oost	11
3.1 <i>Aanleiding en doel van de casus</i>	11
3.2 <i>Aanpak van de wijkaanpak Bedum-Oost</i>	11
3.3 <i>Tussen- en eindevaluatie van de wijkaanpak Bedum-Oost</i>	13
3.4 <i>Kernpunten uit hoofdstuk 3</i>	14
4-Uitkomsten van de enquête onder de inwoners van Bedum	15
4.1 <i>Doel, opzet en verantwoording enquête</i>	15
4.2 <i>Uitkomsten van de enquête</i>	16
4.3 <i>Kansrijke groepen</i>	22
4.4 <i>Uitkomsten van de rondetafelgesprekken</i>	24
4.5 <i>Kernpunten uit hoofdstuk 4</i>	25
Bijlage 1 Startnotitie van de rekenkamercommissie februari 2015	26
Bijlage 2 Lijst van bronnen en geïnterviewde personen	28
<i>Bronnen</i>	28
<i>Gesprekken</i>	28

1- Onderzoeksvragen en –aanpak

1.1 Aanleiding

Nadat de Koning in de troonrede van 2013 de term ‘participatiemaatschappij’ bij het grote publiek bekend maakte, is er in de media en politiek nieuwe aandacht gegeven aan participatie van burgers in de maatschappij. Voor lokale overheden zijn er veel mogelijkheden om de burger te laten participeren omdat zij het dichtstbij de burger staan. Naast burgerparticipatie zijn er recent twee nieuwe begrippen geïntroduceerd: *overheidsparticipatie* en *burgerkracht*. Met overheidsparticipatie wordt bedoeld de mate waarin de overheid initiatieven van burgers ondersteunt en faciliteert. Het begrip burgerkracht heeft – in brede betekenis - betrekking op de manier waarop burgers zichzelf organiseren, initiatieven nemen en hun buurtgenoten daarbij betrekken. Nadat door decentralisatie drie rijks- en provinciale taken + bezuiniging bij de gemeenten terecht kwamen, is er interesse ontstaan omdat participatie wellicht kan meehelpen tot kostenbeheersing. De rekenkamercommissie van Bedum heeft op deze drie maatschappelijke thema’s ingespeeld en een onderzoek laten doen naar de huidige stand van zaken van de burgerparticipatie in Bedum. Dit onderzoek is aangevuld met een enquête onder de inwoners om na te gaan hoe zij de huidige participatiemogelijkheden waarderen en hoeveel burgerparticipatie zij aan kunnen.

1.2 Onderzoeksvragen

Centraal in het onderzoek staat de volgende vraag¹:

In hoeverre leiden de participatiemogelijkheden en het gebruik daarvan door burgers tot doeltreffende beleidsuitvoering, in hoeverre zijn de condities aanwezig om tot doelmatige participatie te komen, en welke aanbevelingen kunnen we doen ter verbetering van deze condities?

Hierbij zijn vijf deelvragen gesteld:

1. *Welke mogelijkheden biedt de gemeente Bedum aan burgers om invloed uit te oefenen op het beleid van de gemeente?*
2. *Van welke participatiemogelijkheden die de gemeente Bedum biedt, maken burgers feitelijk gebruik?*
3. *Is de inspraak van burgers doeltreffend?*
4. *Is de participatie van burgers doelmatig?*
5. *Welke aanbevelingen kunnen we doen ter verbetering van de participatiepraktijk in de gemeente Bedum?*

Vervolgens is door de rekenkamercommissie hieraan nog toegevoegd dat inzicht moet worden verkregen in de mate van participatie die de inwoners van Bedum aan zouden kunnen. Met andere woorden: wat is de burgerkracht van de inwoners van de gemeente Bedum. Hiertoe is kortweg de vraag toegevoegd:

¹ In bijlage 1 is de startnotitie te vinden die de rekenkamercommissie voor dit onderzoek schreef.

“Hoeveel participatie kan de Bedumer aan?”. Dit is de zesde deelvraag. De rekenkamercommissie heeft deze zes hoofdvragen toegelicht met tien sub-vragen, die in de bijlage 1 zijn opgenomen.

1.3 Aanpak van het onderzoek en leeswijzer

Het onderzoek is in twee delen uitgevoerd in de periode februari tot juni 2015. Als eerste is een documentenonderzoek gehouden van alle relevante stukken² van de gemeente en daarna een aantal interviews met betrokkenen. Hiermee is de huidige praktijk van participatie in Bedum in beeld gebracht. Ten tweede is een enquête gehouden in samenwerking met de Thorbecke Academie uit Leeuwarden, waarmee inzicht kan worden gegeven in de beleving van de huidige mogelijkheden door de inwoners van Bedum. Hierin is ook gevraagd naar de potentie van participatie door de burgers in de gemeente. Aansluitend op de enquête is, samen met de voltallige rekenkamercommissie een rondetafelgesprek gehouden met de deelnemers aan de enquête. Deze gesprekken zijn gebruikt om achtergronden over de antwoorden op de enquête te krijgen en om ideeën voor verbeteringen in de participatie op te vangen. Met al deze informatie is vervolgens het rapport geschreven dat u nu leest.

In hoofdstuk 2 kunt u lezen wat de huidige praktijk van participatie is in de gemeente Bedum. Hiervan wordt in hoofdstuk 3 een voorbeeld uitgewerkt, de casus Wijkaanpak Bedum-Oost. In hoofdstuk 4 staan de resultaten van de enquête en rondetafelgesprekken. Elk hoofdstuk wordt afgesloten met een korte opsomming van de bevindingen. In hoofdstuk 5 worden alle bevindingen samengevat; hieruit worden antwoorden op de onderzoeksvragen geformuleerd. Hierbij worden ook de tien sub-vragen beantwoord. De uiteindelijke conclusies en aanbevelingen naar aanleiding van het onderzoek naar burgerparticipaties heeft u al kunnen lezen in het eerste deel van de rapportage van de rekenkamercommissie.

In dit rapport wordt steeds gesproken over Bedum waarmee de gemeente Bedum wordt bedoeld, dus inclusief al haar dorpen en buurten. Voor de leesbaarheid is echter in plaats van *de gemeente Bedum* simpelweg Bedum gebruikt.

² In bijlage 2 staat een opsomming van alle geraadpleegde documenten en tevens een lijst van de geïnterviewde personen.

2- Het huidig beleid in Bedum voor burgerparticipatie

2.1 Wat is burgerparticipatie?

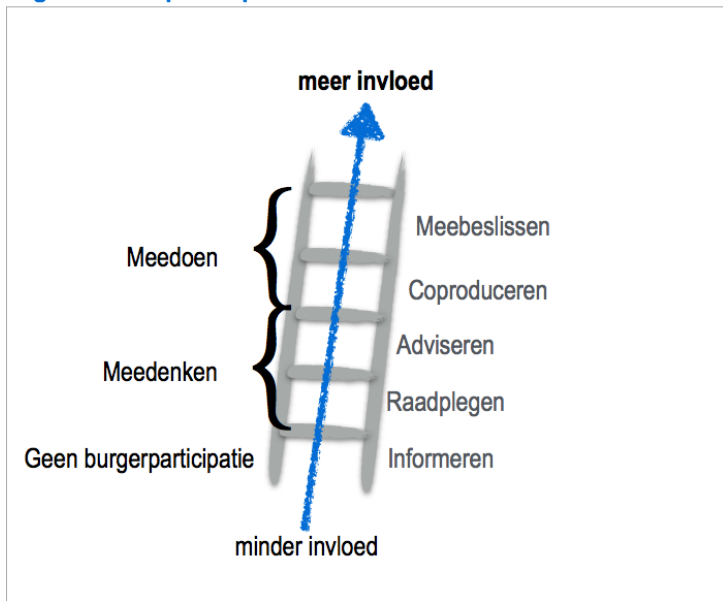
Als definitie van burgerparticipatie wordt in het rapport de door de VNG³ gangbare beschrijving gebruikt:

- I. *Een manier van beleidsvoering waarbij burgers, individueel of georganiseerd, direct of indirect de kans krijgen invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid.*
- II. *Activiteiten van bewoners om vorm te geven aan hun straat, buurt of stad, waarbij de bewoners zelf bepalen wat er gebeurt en waarbij de gemeente een ondersteunende c.q. faciliterende rol heeft/kan hebben.*

Bij punt I van de definitie wordt omschreven wat burgers doen om het beleid van de gemeente te beïnvloeden. Voor dit deel van de definitie kan ook gesproken worden over meedenken over het beleid, terwijl de gemeente dat nog wel zelf uitvoert. Bij punt II initiëren de burgers het beleid en voeren het ook zelf uit. De gemeente ondersteunt hierbij.

Zodoende zijn er twee vormen van burgerparticipatie: *meedenken* en *meedoen*. Dit onderscheid wordt gemaakt omdat meedenken aansluit bij de klassieke inspraak en meedoen een stap verder gaat omdat de burger dan het werk van de gemeente geheel of gedeeltelijk overneemt. Een beeld dat hierbij vaak gebruikt wordt, is de *participatieladder* waarbij naarmate de burger op een hogere sport staat, de mate van invloed groter is. De onderste vormen van raadplegen en adviseren zijn meedenken door de burger met de overheid, de twee bovenste sporten van coproduceren en meebeslissen zijn meedoen. Naast meedoen en meedenken zijn er ook enkele activiteiten die misschien op burgerparticipatie lijken, maar die buiten de definitie vallen: het informeren van burgers.

Figuur 1: De participatieladder



Bron: VNG "Burgermacht op eigen kracht?" - 2014

³ Bron: Peeters 2012, 5 en Kiliç 2008,2 via Monitor Burgerparticipatie van de VNG p5. e.v.

2.2 Geformaliseerd beleid voor burgerparticipatie in Bedum

Beleid over burgerparticipatie staat niet alleen in de nota burgerparticipatie, maar kan tevens onderdeel zijn van andere beleidsvelden, akkoorden, notities of budgetten. Documenten en nota's van de gemeente Bedum waarvoor dat geldt zijn in tabel 1 opgenomen.

Tabel 1: Verankering burgerparticipatie in de gemeente Bedum sinds 2001

Document burgerparticipatie	Jaar	Omschrijving
Verordening correctief referendum	2001	Uitwerking van de referendumwet. Sinds de bekendmaking van de verordening is hiervan in Bedum nooit gebruik gemaakt.
Verordening burgerinitiatief	2004	Inwoners kunnen een onderwerp op de agenda van de raad zetten, als ze aan enkele voorwaarden voldoen. Sinds de verordening werd ingesteld in 2004, is hiervan geen gebruik gemaakt.
Nota burgerparticipatie	2013	Met de DEALBMW-gemeenten is nagegaan voor negen onderwerpen of een fusie mogelijk is. Eén van die negen onderwerpen was burgerparticipatie. In de notitie staat vervolgens een uitgebreide beschrijving van het begrip burgerparticipatie en de mogelijke gevolgen daarvan voor de genoemde gemeenten.
Bestuursprogramma 2014 - 2018	2014	Om de betrokkenheid van burgers bij het maken van beleid te versterken wil het college: initiatieven stimuleren, een vrijwilligersprijs voor jongeren instellen, themagerichte wijk- en dorpsrondes organiseren, wijkaanpak in de hele gemeente uitbreiden, burgers als gast in de raad uitnodigen en andere vormen van burgerparticipatie inventariseren.
Budget voor burgerparticipatie	2015	Voor de proef wijkaanpak is in 2015 € 29.235 beschikbaar.
Overige beleidsnota's	Jaar	Omschrijving
Communicatienota	2009	In een brede notitie over alles wat met communicatie binnen de gemeente te maken heeft, is ook aandacht voor burgerparticipatie. Dit vloeide voort uit het bestuursakkoord van 2006-2010 dat op participatie inzette. In totaal zijn elf maatregelen (zie bijlage 3) voorgesteld. Een evaluatie voor de gemeenteraad is niet gemaakt.
In voor zorg!	2010	Welzijnsbeleid van de DEALBMW-gemeenten - waarbij veel aandacht is voor de stimulering en de facilitering van burgerparticipatie.
Wijkaanpak Bedum-Oost	2013	Een waaier aan activiteiten wordt als proef uitgevoerd in de wijk Bedum-Oost. Doel is de burgers meer regie te geven, de sociale cohesie te vergroten en de zelfredzaamheid te laten groeien.
Visiedocument sociaal domein BMW	2013	In aanloop naar de decentralisaties verwoorden drie buurgemeenten De Marne, Winsum en Eemsmond met Bedum een visie over wat de burger zelf wordt geacht te doen in het sociale domein en waarvoor de gemeente beschikbaar is.
Kleinschaligheid en overheidsnabijheid	2014	In zeven Noord - Groninger gemeenten wordt nagedacht over bestuurlijke opschaling, gelijktijdig met het organiseren van kleinschaligheid. In deze notitie worden hierbij kansen en knelpunten in beeld gebracht. Vanuit het perspectief van de inwoners is het voor burgerparticipatie een knelpunt dat een gemeente wordt opgeschaald. Het idee is dat er minder formele aandacht kan komen voor burgerparticipatie, maar een kans is dat er wel meer informele initiatieven van burgers ontstaan. Bij kleinere gemeenten waar de lijnen kort zijn, is de burger meer direct zichtbaar.
Voortzetting wijkaanpak Bedum	2015	Het vervolg op de "wijkaanpak" en uitbreiding naar Bedum-West. Doelstelling blijft dezelfde.

Bronnen: verscheidene documenten van de gemeente Bedum, zie hiervoor de bronnenlijst in bijlage 2

Enkele nota's vloeien voort uit wettelijke regelingen, zoals het referendum en het burgerinitiatief, deze zijn voor de volledigheid opgenomen. Het grootste deel van de overige beleidsnota's komt voort uit twee doelstellingen van de gemeente Bedum op gebied van burgerparticipatie:

- I. Het betrekken van de burger bij het vormen van beleid, om in een vroeg stadium de wensen te kennen en zoveel mogelijk het beleid daarop af te stemmen. Dit is opnieuw verwoord in het bestuursprogramma 2014 - 2018.
- II. Ervoor zorgen dat inwoners zoveel mogelijk participeren. Ieder naar vermogen en op een manier die bij hem of haar past - als vrijwilliger, ouder, buurt- mantelzorger of professional. Hierdoor wordt een beroep op de gemeente minder vanzelfsprekend waardoor de kosten kunnen worden beheerst. Dit is onder meer verwoord in het visiedocument "sociaal domein BMW".

2.3 Burgerparticipatie: meedenken of meedoen

Bedum heeft elf beleidsnota's geschreven over de manier waarop burgers bij beleid betrokken kunnen worden. De vraag is nu, hoe de inwoners van de gemeente Bedum door hun gemeente betrokken worden bij burgerparticipatie? Per beleidsterrein en per burgerparticipatievorm wordt nagegaan wat de insteek van het beleid is in termen van meedoen en/ of meedenken in tabel 2.

Tabel 2: Overzicht burgerparticipatievormen in de gemeente Bedum 2012 - 14

Beleidssterrein	Burgerparticipatievormen	Activiteiten: meedoen en / of meedenken
Bestuur	Profielchets burgemeester	meedenken
Sociaal domein	WMO-adviesraad	meedenken
Fysiek domein	Verkeerscommissie	meedenken en meedoen
Fysiek en sociaal domein	Vereniging plaatselijke belang per dorp	meedenken en meedoen
Fysiek en sociaal domein	dorpsrondes nieuwe en oude stijl	meedenken
Fysiek en sociaal domein	bewonersbijeenkomsten	meedenken
Fysiek domein	inspraakbijeenkomsten	meedenken
Fysiek domein	herinrichting	meedenken
Fysiek domein	reconstructies	meedenken
Sociaal domein	Noaberschap	meedoen
Sociaal domein	Verzoamelstee	meedenken en meedoen
Sociaal domein	Wijkaanpak	meedenken en meedoen
Fysiek en sociaal domein	Herindeling	meedenken

Bronnen: verscheidende documenten van de gemeente Bedum, zie hiervoor de bronnenlijst in bijlage 2

Nu de overheid internet meer gebruikt, wordt er bij de indeling van instrumenten voor participatie sinds vijf jaar onderscheid gemaakt⁴ tussen klassieke en nieuwe methodes. De laatste hebben steevast een internet-component. Tabel 3 laat de situatie in Bedum zien:

Tabel 3: Klassieke en nieuwe methodes van participatie

Bedum gebruikt vooral klassieke methoden. Van de nieuwe methoden gebruikt de gemeente Bedum een interactieve website. Een internetforum, een digitaal panel en de sociale media worden niet gebruikt, op een Facebook-pagina van de jongerenwerker en de dorpen coördinator na. Uit de interviews met ambtenaren blijkt dat er geen plannen zijn om sociale media in te zetten ondanks de uitkomst van de enquête *Waarstaatjegemeente.nl* waaruit bleek dat een derde van de inwoners de gemeente zou volgen. De reden is een tekort aan capaciteit bij de afdeling van de gemeente waar deze werkzaamheden worden uitgevoerd.

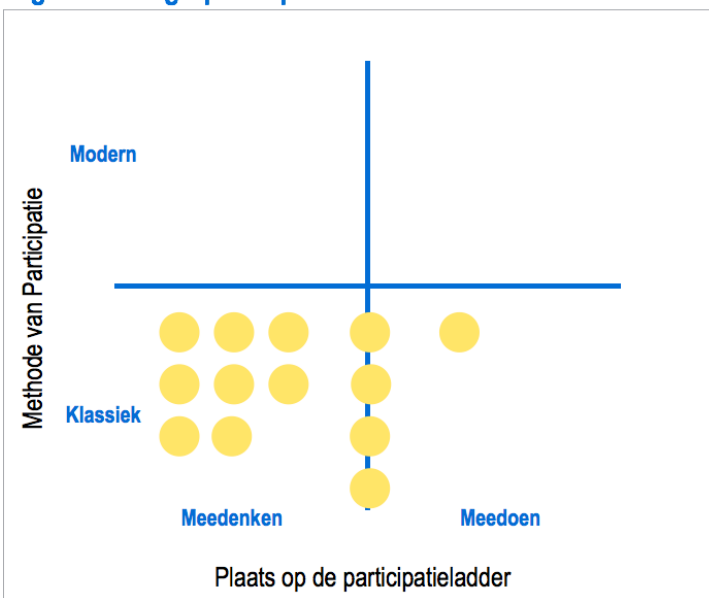
Klassieke methodes	Bedum	Nieuwe methodes	Bedum
inspraakavonden	✓	Interactieve website	✓
(thema-) bijeenkomsten	✓	Internetforum	
Dorps- of wijkgesprekken	✓	Digitaal panel	
Enquete	✓	Social media	
Schouw			

Bron: VNG-monitor Burgerparticipatie 2013, p15 e.v.

Uit de ambtelijke en de bestuurlijke interviews blijkt dat inwoners bij elk belangrijk voorstel door de gemeente worden gevraagd om mee te denken. De gemeente geeft hierbij aan dat inspraak leidt tot verrijking van ideeën; bewoners denken mee over het type bestrating, lantaarnpalen, bomen en hierdoor ontstaat een groter draagvlak voor de inrichting van de eigen leefomgeving en de genomen beslissingen winnen aan legitimiteit.

Figuur 2: burgerparticipatie Bedum

Wanneer tabel 2 en tabel 3 worden gecombineerd, zoals in figuur 2 is gedaan, dan blijkt dat Bedum vooral participatie-instrumenten in het kwadrant klassiek/meedenken heeft. Het participatiebeleid heeft geen instrumenten in de moderne kwadranten.



Bron: documenten gemeente Bedum 2008 - 2015, zie tabel 3

⁴ VNG-monitor burgerparticipatie 2013, p15.

2.4 Kernpunten uit hoofdstuk 2

- ❖ Bedum heeft elf beleidsnota's waarin de wettelijke en niet-wettelijke participatie is geregeld.
- ❖ Het beleid van de gemeente Bedum sluit aan op de beleidswensen van de overheid.
- ❖ Bedum is in de uitvoering vooral actief op het gebied van het laten meedenken van de burgers bij het opzetten van het beleid. Hierin wordt de burger al in een zeer vroeg stadium betrokken over de volle breedte van het gemeentelijk beleid.
- ❖ Bedum heeft drie nieuwe initiatieven voor meedoen: het Noaberschap, de Verzoamelstee en Wijkaanpak in het sociaal domein.
- ❖ De methodes van burgerparticipatie in zijn Bedum klassiek, zoals bijeenkomsten; nieuwere methoden via het internet worden nauwelijks gebruikt.

3- Een illustratie van het huidige beleid: Wijkaanpak Bedum-Oost

3.1 Aanleiding en doel van de casus

Het huidige beleid van de gemeente Bedum is hiervoor in kaart gebracht en in dit hoofdstuk wordt één van die nota's verder bestudeerd ter illustratie van de praktijk. De rekenkamercommissie heeft hiervoor Wijkaanpak Bedum-Oost gekozen. Het doel van de beschrijving van deze casus is het inzicht te vergroten in de wijze waarop de gemeente Bedum de laatste jaren omgaat met burgerparticipatie. In de enquête die onder inwoners werd gehouden, is een aantal vragen toegevoegd over de Wijkaanpak Bedum-Oost.

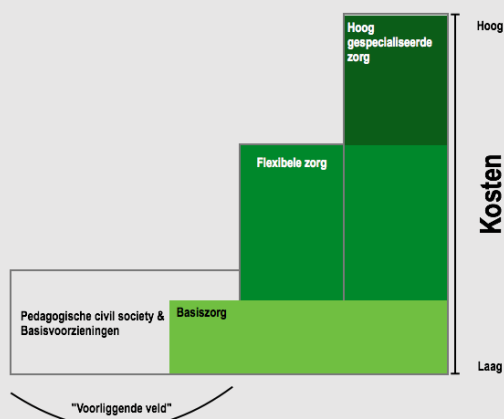
3.2 Aanpak van de wijkaanpak Bedum-Oost

De gemeente Bedum wil in de Wijkaanpak Bedum-Oost samen met sociale partners *stimulerend* en *faciliterend* zijn naar burgers. Bewoners moeten zelf met initiatieven komen, met als doel de leefbaarheid te verbeteren, en de onderlinge steun en betrokkenheid te bevorderen. De gemeente zet de eerste stap door aan de slag te gaan met een bewonersonderzoek. Het doel hiervan is om de wensen en behoeften in de wijk te inventariseren. De gemeente Bedum maakt volgens geïnterviewde ambtenaren bij de ontwikkeling van deze nieuwe stimulerende en faciliterende rol gebruik van een model dat bekend staat als het *Groninger Functioneel Model* (zie kader). Deze uitgangspunten voor het beleid van wijkaanpak zijn in lijn met de beleidswensen van de overheid om inwoners zoveel mogelijk verantwoordelijkheid te laten nemen voor hun eigen leven en omgeving. Bij de opzet van wijkaanpak Bedum-Oost was het onder meer de bedoeling dat voorliggende veld te verkennen; wat kan de burger aan en hoe kan de gemeente dat stimuleren en faciliteren.

Bedum heeft vooraf drie doelen gesteld voor het project⁵:

1. De burgers in de wijk voeren meer regie over hun eigen leven, woonomgeving en leefomgeving.
2. De sociale cohesie in de wijk is vergroot.
3. De zelfredzaamheid van de burgers in de wijk is vergroot.

Het Groninger functioneel model



Bron: Regionaal transitie arrangement Groningen, oktober 2013, p7

Dit model is samen met een aantal Groninger gemeenten enkele jaren geleden opgezet. In dit model is de zorg in drie niveaus verdeeld, zoals in het figuur is verbeeld. Het is de bedoeling van dit model om mensen zoveel mogelijk zelf te laten doen, elkaar te helpen en zo weinig mogelijk professionele zorg in te roepen. Hoe verder naar links in het model een burger zit, des te beter; daar wordt veel zelfredzaamheid van de burger verwacht. In het spraakgebruik wordt dit het *voorliggend veld* genoemd. Hoe meer zorg daar wordt verleend, des te minder aanspraak op basis-, flexibele of specialistische zorg zal worden gedaan en daardoor blijven de kosten voor de gemeente beperkt.

⁵ Bron: Raadsvoorstel Wijkaanpak Bedum-Oost 10 april 2013

De gemeente stelt zichzelf deze doelen omdat vanaf 2015 door de decentralisaties de gemeente verantwoordelijk is voor de uitvoering van de Jeugdzorg, AWBZ en Participatie-wet met een kleiner budget dan het Rijk en de Provincie voorheen tot hun beschikking hadden. Door de inwoners bewust te maken van hun eigen kracht zou het beroep op de gemeentelijke voorzieningen en het budget beperkt moeten kunnen worden. De gemeente Bedum heeft het welzijnswerk uitbesteed, onder meer aan de *Stichting Welzijn & Dienstverlening (SW&D)* uit Delfzijl. Deze stichting werkt voor Bedum en zes naburige gemeenten. In Bedum verzorgt SW&D onder meer het opbouwwerk en in 2013 gaf de gemeente Bedum de opdracht om de proef Wijkaanpak Bedum-Oost uit te voeren. De Stichting Welzijn Bedum, die losstaat van SW&D heeft geen relatie met de deze casus.

De wijk Bedum-Oost bestaat vooral uit eengezinswoningen en kleine appartementen. Het is een wijk waar al initiatieven waren om voor elkaar wat te betekenen als buurtbewoner. Het is een wijk met een relatief grote kans van slagen voor een project als de wijkaanpak, omdat daar al redelijke sociale structuren zijn. In deze wijk wonen circa 2.000 mensen. Bij aanvang zou het project “organisch vorm gaan krijgen”⁶ en was nog niet duidelijk wat de burgers zouden gaan oppakken. Deze werkwijze werd overgenomen van een soortgelijk project van SW&D in de gemeente Winsum. Voor het project stelde de gemeenteraad een budget van € 26.500 beschikbaar. De aangestelde opbouwwerker werkt bij de stichting SW&D en staat onder leiding van een ambtenaar van de gemeente Bedum. Indien nodig, kan bij het opstellen van *groenbeheerplannen* een ambtenaar van de afdeling Openbare Werken van de gemeente meewerken. De politie en het Centrum voor Jeugd en Gezin zijn eveneens bij dit project betrokken.

Tabel 4: Opbouw budget Wijkaanpak Bedum-Oost

Omschrijving	Budget 2013
opbouwwerker 8 uur per week voor 43 weken á €60 per uur	€ 20.000,00
Jongerenparticipatie via social media	€ 2.500,00
Activiteitenbudget	€ 4.000,00
Totaal	€ 26.500,00

Bron: Raadsvoorstel Wijkaanpak Bedum-Oost 10 april 2013

Op 5 september 2013 is gestart met een bewonersavond. Doel was de inwoners te enthousiasmeren en te informeren. Bij deze bijeenkomst in het Trefcentrum kwamen zo’n 100 mensen. Bij de volgende bijeenkomst op 13 maart 2014 voor bewoners kwamen ongeveer 20 mensen. Tijdens deze bijeenkomst blijkt dat de bewoners van de langste straat in de wijk, de Waldadrift, enthousiast zijn. De straat had nog een straatvereniging, waar nieuw leven in wordt geblazen en waarmee enkele bewoners mee aan de slag gaan. Ze gaan van deur tot deur en nodigen iedereen uit mee te doen. Ook de opbouwwerker gaat bij mensen op huisbezoek. In elke straat worden bewoners gevraagd door de opbouwwerker om deel te nemen aan bewonersavonden en per straat wordt een bewoner aangesteld als *straatcontactpersoon*, die andere bewoners kan stimuleren. Ten slotte wordt ook de diaconieën van de kerken betrokken.

De bewoners van de Waldadrift zetten drie werkgroepen op:

- I. **Verkeersveiligheid** - deze werkgroep zoekt contact met de gemeente over de herinrichting van door de bewoners aangemerkte onveilige situaties, om de veiligheid van het verkeer op de plaatselijke wegen te vergroten.
- II. **Groenbeheer** - deze werkgroep houdt zich voornamelijk bezig met achterstallig onderhoud van het groen in de straat en de bermen.
- III. **Buurthulp** - deze werkgroep is later dan de andere twee actief geworden. De werkgroep heeft twee ideeën om burenhulp op te zetten: via een burgercoöperatie of via het maken van een netwerk met kleinere gemeenschappen. De werkgroep wordt ondersteund door de Stichting Welzijn Bedum. Via de krant is publiciteit gezocht om deze ideeën voor het voetlicht te brengen. Dit heeft één reactie opgeleverd.

⁶ Raadsvoorstel Wijkaanpak Bedum 10 april 2013

3.3 Tussen- en eindevaluatie van de wijkaanpak Bedum-Oost

De gemeente laat twee keer een evaluatie opstellen door de stichting SW&D:

- I. In februari 2014 is er een **tussenevaluatie** over de periode tot begin 2014, die in de gemeenteraad wordt besproken en waaruit blijkt dat werkende weg een beeld van de wijk is verkregen en dat inwoners bruikbare ideeën hebben ingebracht. Hieruit kwamen enkele activiteiten voort zoals groenbeheer, beheer van een speelruimte, het opzetten van eettafels en een netwerk/regeling voor het organiseren van informele zorg. Daarnaast konden hulpbehoevende gezinnen worden doorverwezen naar professionele hulpverleners. In het rapport staat een lijst van de activiteiten en hieruit blijkt dat van de elf activiteiten zeven gesprekken of vergaderingen behelsden, en vier over de inrichting van de openbare ruimte gingen. In de evaluatie is geconstateerd dat de opbouwwerker in het begin een trekkersrol heeft vervuld en dat gaandeweg het traject de burgers steeds meer zelfinitiatief nemen. Over de evaluatie zijn een persbericht en een artikel in de lokale krant de *Bedumer* verschenen. Tijdens een bewonersavond zijn de resultaten gepresenteerd: hiervoor waren ook raadsleden uitgenodigd. Ondanks de twee jongerenavonden die werden gehouden, is er vrij weinig animo bij de 188 jongeren die in de doelgroep van 12 jaar en ouder vallen. Op een eerste uitnodiging kwam geen reactie en op een tweede kwamen twee reacties. Aan de raad wordt voorgesteld de proef te verlengen voor de periode maart 2014 tot en met december 2014 en hiervoor extra budget van € 16.956 uit te trekken met als redenen:
 1. Projecten van inwoners zijn gestart maar nog niet geëindigd; er is kans dat ze als een *nachtkaaars uitgaan*.
 2. Sommige projecten zijn nog niet gestart: jongeren, een informeel zorgnetwerk en enkele straten doen nog niet mee.
 3. Plannen richten zich nu vooral op de openbare ruimte, verlenging van de proef zou ook plannen stimuleren gericht op *zorg voor elkaar*.
 4. Een deel van de uren van de opbouwwerker in wijkaanpak Bedum-Oost is niet meer nodig en kunnen in een nieuwe wijk worden ingezet.
- II. In februari 2015 volgt de **eindevaluatie** over de gehele proef, die uitgebreid wordt besproken in de commissie ABZ en kort aan de orde komt in de daaropvolgende raadsvergadering. De raadsleden geven als knelpunten aan dat jongeren meer zouden moeten worden bereikt en dat de proef afhankelijk is van de opbouwwerkers en sleutelfiguren in de wijk. In de commissie kwam de vraag naar voren gekomen of het wel of niet nuttig is om einddoelen of deadlines in het *Plan van aanpak wijkaanpak* op te nemen. Enerzijds heeft het stellen van doelen een gevaar in zich dat het project wordt vastgezet, maar anderzijds biedt het stellen van doelen condities voor evaluaties. Ook wordt er gesignaleerd dat blijvende inzet van de opbouwwerker nodig is en zichtbaar moet zijn om bewoners te bereiken, zodat de tijd en het geld die in Wijkaanpak Oost is gestopt, niet voor niets is geweest. In de raad is het budget voor het project in Bedum-Oost niet verlengd, maar doorgeschoven naar de Zeeheldenbuurt (Bedum-West). Voor de lopende initiatieven in Plan Oost blijft de opbouwwerker op incidentele basis beschikbaar als steun en vraagbaak. Daarnaast is de Stichting Welzijn Bedum bereid om activiteiten, vooral rond informele zorg, in de wijk te ondersteunen. Al in de tussenevaluatie bleek dat het initiatief voor nieuwe activiteiten vooral van de opbouwwerker kwam, terwijl de gemeente hoopte dat de inwoners dit initiatief zouden overnemen.

Doordat de ambtenaren van de gemeente uitleggen wat de gevolgen zijn van aankomende veranderingen, begrijpen de inwoners dat er meer van hen wordt verlangd. Ging de opbouwwerker in het begin zelf de deuren langs, nu vinden actieve bewoners hem of haar op een vast spreekuur in de wijk. De opbouwwerker is nu vraagbaak en heeft behalve *peptalk* en advies

voor de actieve bewoners ook problemen gesignaleerd in de buurt die aan andere ambtenaren zijn doorgegeven.

De lijst van activiteiten is nu met tien projecten langer en de activiteiten die in de tussenevaluatie werden genoemd zijn voortgezet en meestal ook uitgebreid. De activering van de jongeren is vrijwel mislukt. Twee straten doen niet mee aan de wijkaanpak Bedum-Oost; de bewoners hiervan komen niet opdagen.

Uit geen van beide evaluaties van SW&D blijkt of de vooraf gestelde doelen zijn behaald. De raad stelde hier geen aanvullende vraag over. Om na te gaan of het project geslaagd is, is zowel ambtelijk, bestuurlijk en met vrijwilligers in interviews om nadere informatie gevraagd door de onderzoekers. Hieruit blijkt:

Burgers krijgen meer regie over hun eigen leven, woon- en leefomgeving

Vanuit het oogpunt van de gemeente Bedum is dit gelukt voor een aantal actieve straten. Er zijn in die straten mensen die meedoen aan sociale activiteiten die dat voorheen niet deden. Maar er zijn ook straten waar nog niets gebeurt, omdat er onvoldoende animo is.

Niet is vast te stellen of de sociale cohesie in de wijk is vergroot

Door het project werd helder dat er in de wijk al sprake was van een zekere mate van sociale cohesie en door het project is dit duidelijker geworden; of de cohesie is vergroot, is niet vast te stellen. De werkgroep die *Buurthulp* wil opzetten, krijgt nog onvoldoende voet aan de grond bij bewoners en gemeente.

De zelfredzaamheid van de burgers in de wijk is niet vergroot

Dit is nog niet erg goed gelukt: het is nog steeds noodzakelijk dat de gemeente de wijk ondersteunt, omdat er anders geen initiatieven ontstaan. Bij de bewoners van Bedum-Oost is de indruk ontstaan dat er vanuit de gemeente helemaal geen ondersteuning meer is voor hun projecten en dat daardoor de Wijkaanpak Bedum-Oost tot stilstand komt. Deze indruk staat recht tegenover de constatering in het verslag van de gemeente van de eerste bijeenkomst: "Voor de nodige continuïteit is het soms goed om professionele ondersteuning achter de hand te hebben." De gemeente heeft in plan Oost de opbouwwerker vervangen door de dorpencoördinator en die zit met de werkgroepen om tafel. Het budget voor plan Oost is vanaf januari 2015 niet meer beschikbaar. De insteek van de initiatieven in de wijk is nu dat de mensen die zelf oppakken, bij voorkeur zonder de gemeente.

3.4 Kernpunten uit hoofdstuk 3

- ❖ Bedum heeft een participatieproject opgezet om na te gaan in hoeverre de burgers meer zelf zouden kunnen doen, met concrete, maar moeilijk meetbare doelen en ook een budget. Dit project volgt uit het beleid dat in het laatste bestuursprogramma werd voorgesteld.
- ❖ Bestuurlijk en ambtelijk wordt aangegeven dat het project Wijkaanpak niet is tegengevallen.
- ❖ Het project is tweemaal geëvalueerd door de organisatie die het project ook uitvoerde. De doelstellingen zijn daarbij niet expliciet tegen het licht gehouden.
- ❖ Over het project is tweemaal aan de raad gerapporteerd en er is uitgebreid in een commissie over gesproken.
- ❖ Het is niet gelukt jongeren bij het project te betrekken.
- ❖ Het is in beperkte mate gelukt om inwoners meer zeggenschap over de eigen omgeving te geven. Sommige straten zijn actief, andere niet.
- ❖ In de wijk was er al vrij veel sociale cohesie en het is niet vast te stellen of die is vergroot na afloop van het project.
- ❖ De zelfredzaamheid lijkt nauwelijks veranderd: in het begin werd ambitieus gestart maar gaandeweg kregen de drie werkgroepen weinig respons om de initiatieven uit te voeren. Het project is voor dit deel tot stilstand gekomen omdat gemeente zich vroegtijdig terugtrok.

4-Uitkomsten van de enquête onder de inwoners van Bedum

4.1 Doel, opzet en verantwoording enquête

In hoofdstuk 2 is uiteengezet welk beleid Bedum heeft voor burgerparticipatie en een sprekend voorbeeld daarvan is in hoofdstuk 3 uitgewerkt. Nu er een beeld is geschapen van de huidige situatie in Bedum, is de volgende stap om na te gaan:

1. Hoe waardeert de Bedumer de huidige mogelijkheden van burgerparticipatie?
2. Welke vormen van burgerparticipatie zou de Bedumer aankunnen en welke niet?
3. Indien de Bedumer te maken heeft gehad met de Wijkaanpak Bedum-Oost, wat zijn dan daarmee de ervaringen?

Het antwoord op deze drie vragen komt uit een enquête onder de 10.494 inwoners van de dorpen in de gemeente Bedum⁷. Om de uitkomsten representatief voor de gehele bevolking te krijgen is een respons van 371 mensen nodig. Om het bereik te vergroten konden burgers kiezen tussen een enquête online invullen of de antwoorden geven aan een enquêteur die ze tegenkwamen in één van de dorpen: Bedum, Noordwolde, Zuidwolde of Onderdendam. Het onderzoek is meerdere keren aangekondigd in de plaatselijke krant.

Via de digitale enquête die is verspreid via Facebook, Twitter en email kwamen 147 geldige reacties binnen en de enquêteurs haalden op straat en aan de deur 253 reacties op. In totaal zijn 400 geldige reacties binnengekomen; er waren 48 ongeldige reacties. Aanvankelijk was de werkwijze erop gericht om mensen op drukke punten in Bedum te bevragen. Dat leverde echter te weinig resultaten op en daarom is besloten om de studenten een deur-aan-deur enquête te laten uitvoeren. Er is op ongeveer 1.250 deurbellen gedrukt en bij de inwoners die niet thuis waren is een brief in de bus gedaan met een verzoek de enquête online in te vullen. De enquêteurs zijn bij meer dan 80% van de



⁷ CBS.NL aantal inwoners per 1 januari 2014

straten langs gegaan. De enquêteurs waren herkenbaar aan een badge van de gemeente en kleding met opdruk van de Thorbecke Academie.

Volgens het CBS is 50,0% van de Bedumers vrouw en in de enquête was dat 52,5%. Vrouwen zijn in de antwoorden dus

oververtegenwoordigd. Verder bevinden zich onder de respondenten relatief meer stemmers: opkomst in Bedum bij PS-verkiezingen 2015: 62,5% en in de enquête 73,3%. Van alle respondenten is de leeftijd gevraagd en de leeftijdsopbouw wijkt af van de gemiddelde leeftijd in Bedum doordat jongeren van onder de 16 jaar niet zijn benaderd. Door de gedifferentieerde wijze van benaderen, het aantal respondenten en de hier genoemde kwalitatieve kenmerken is er sprake van een representatieve steekproef. In de enquête is bij de definities en de opbouw van de vragen telkens gebruik gemaakt van de werkwijze en vraagstelling die het CBS in haar onderzoeken gebruikt⁸. Hierdoor zijn de antwoorden van de steekproef te vergelijken met landelijke cijfers.

Is de steekproef representatief?

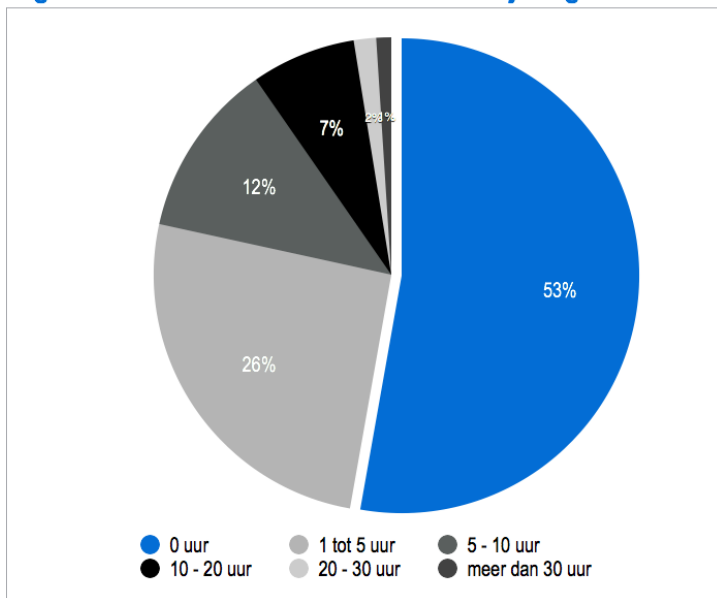
“We hebben gecalculeerd op een betrouwbaarheidsniveau van 95% en een foutmarge van 5%. Het betrouwbaarheidsniveau is de mate waarin je onzekerheid over de juistheid van de uitkomsten toelaat. Een betrouwbaarheidsniveau van 100% is onmogelijk omdat het toeval altijd een bepaalde rol speelt. Een betrouwbaarheidsniveau van 95% is gangbaar en betekent dat je in 95 van de 100 gevallen goed zit met de uitkomst, maar dus ook in 5 van de 100 gevallen fout. Een foutmarge van 5% is ook een reguliere keuze. Dit houdt in dat als we de hele populatie zouden bevragen, de uitkomsten in een range van + of -5% zouden kunnen verschillen.”

Mr. Dr. A. Haan, Thorbecke-academie - leider van de enquête

4.2 Uitkomsten van de enquête

Begonnen is met de vraag hoeveel tijd de burgers aan vrijwilligerswerk besteden en daarna aan welke organisaties. De respondenten gaven aan *gemiddeld* 6,3 uur aan vrijwilligerswerk per week te doen. Dat is een vrij hoog aantal uren in vergelijking met het gemiddelde voor heel Nederland: 4 uur, in Bedum is het meer dan 50% hoger. In heel Nederland antwoord 49% “Ja” op de vraag of men in de afgelopen twaalf maanden vrijwilligerswerk heeft gedaan en in Bedum is dat 47%. Wanneer het totaalaantal uren dat de Bedumers vrijwilligerswerk deden wordt opgeteld, valt op dat 15% van de ondervraagden 68% van het totale aantal uren aan vrijwilligerswerk voor hun rekening te hebben genomen.

Figuur 3: Hoeveel uren besteedt u aan vrijwilligerswerk?

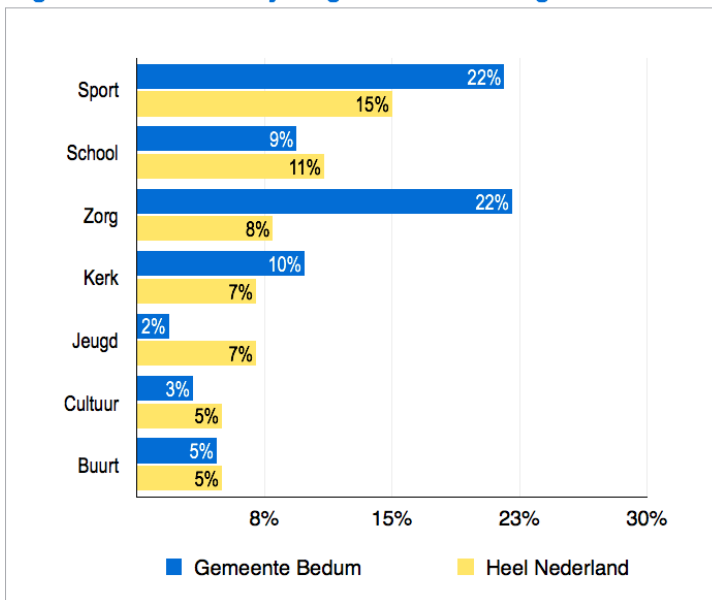


Bron: Steekproef

⁸ CBS-april 2015 - Sociaaleconomische trends “Wie doet vrijwilligerswerk”

Hierna is aan de respondenten die aangaven dat ze tijd hadden besteed aan vrijwilligerswerk, in een open vraag gevraagd voor welke organisatie men vrijwilligerswerk verricht. In vergelijking met de cijfers van het CBS valt op dat Bedumers veel meer tijd aan sport en zorg besteden dan de rest van Nederland. Voor jeugdorganisaties is het opvallend lager in Bedum.

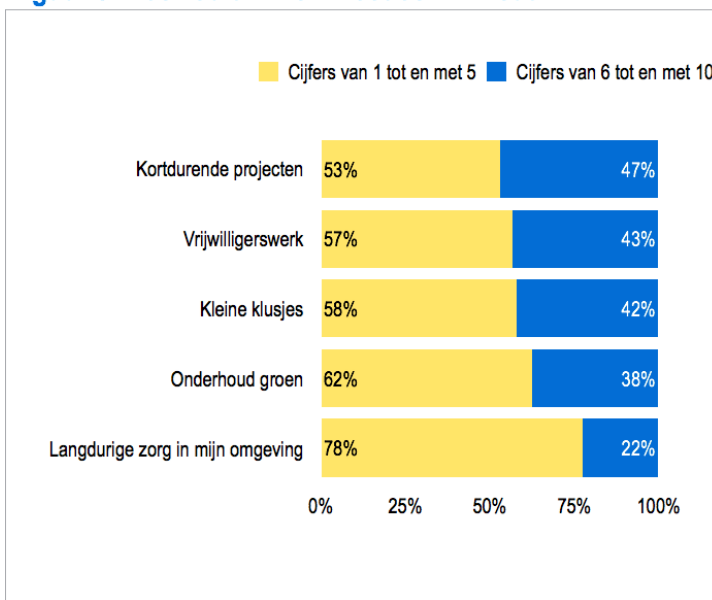
Figuur 4: Wat voor vrijwilligerswerk heeft u gedaan?



Bron: Steekproef, CBS

Op de vraag hoe de respondenten zouden willen *meedoen* aan burgerparticipatie kon gekozen worden uit vijf categorieën. De respondent kon een cijfer tussen de 1 en 10 geven. De cijfers tussen een 1 en 5 zijn samengevat als “Liever niet” en van 6 tot 10 als “Wel”. Per onderwerp is eventueel een verdere onderverdeling te maken. Uit de samengevatte resultaten blijkt dat zolang het kortdurende activiteiten voor dorp, wijk of kleine klusjes in de buurt of de omgeving zijn, de mensen willen meedoen. Taken die vanouds aan de overheid toevallen zoals groenonderhoud zijn niet gewild en bijna 80% van de respondenten ziet weinig of niets in het uitoefenen van langdurige zorgtaken.

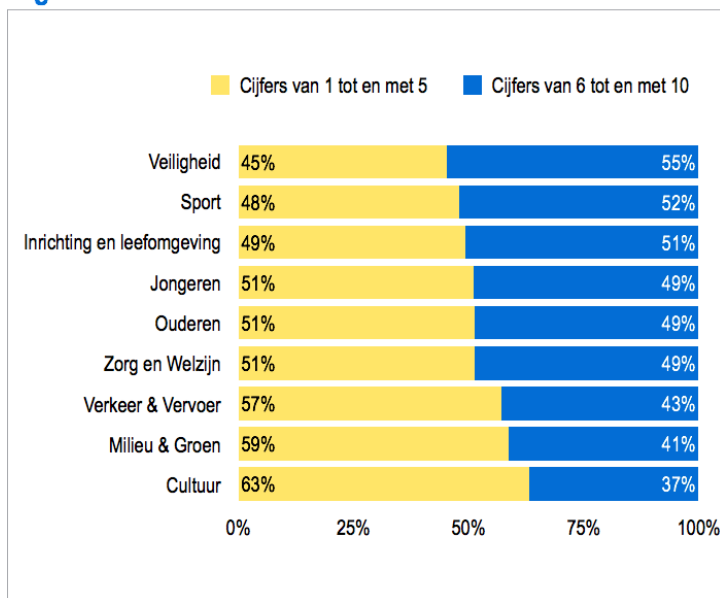
Figuur 5: Hoe zou u willen meedoen in Bedum?



Bron: Steekproef

Bij de volgende vraag kon de respondent antwoorden welk onderwerp voor hem of haar het meest interessant is. De meeste mensen zouden iets willen doen voor de veiligheid, voor de sport of voor het inrichten van de eigen leefomgeving. Uit deze vraag blijkt dat inwoners niet heel veel zin in groenonderhoud of cultuur in de eigen omgeving lijken te hebben.

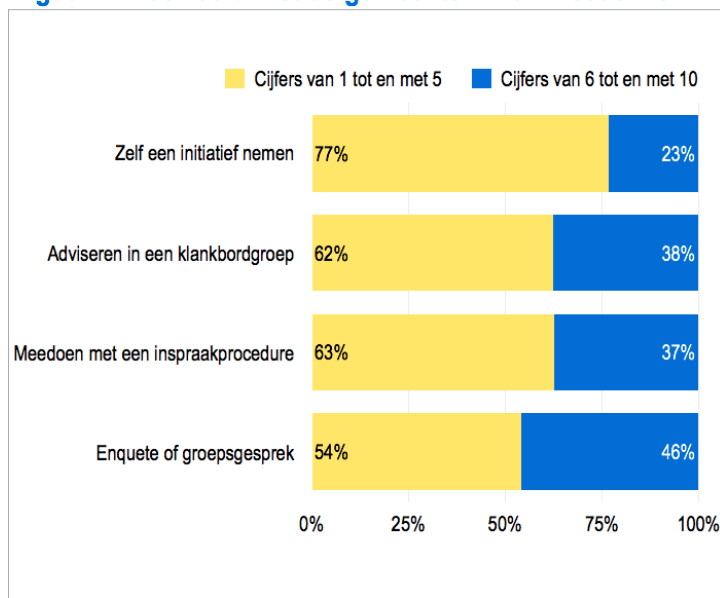
Figuur 6: Voor welk thema zou u zich willen inzetten?



Bron: Steekproef

Bij deze vraag konden respondenten aangeven of ze wilden *meedenken* met de gemeente. Er blijken maar heel weinig mensen zelf een initiatief te willen nemen: slechts 23%. Voor andere vormen is meer interesse maar voor geen enkel thema is een meerderheid van de mensen te porren. Wie nog even de resultaten van figuur 5 erbij pakt, zal opmerken dat er iets meer interesse is om mee te doen dan om mee te denken.

Figuur 7: Hoe zou u met de gemeente willen meedenken?



Bron: Steekproef

Gevraagd is vervolgens hoeveel uur men zou willen vrijmaken om te participeren. In tabel 5, hiernaast, zijn in de twee linker-kolommen de antwoorden daarvan weergegeven. Daarnaast staan de antwoorden op een eerdere vraag, die hierboven al werd behandeld: "Hoeveel doet u nu aan vrijwilligerswerk?".

Zetten we de antwoorden van beide vragen naast elkaar dan zegt 72% wel iets te willen doen, terwijl op dit moment 48% daadwerkelijk iets doet.

Ergo: er is voor de gemeente nog een grote groep Bedumers die nog niet participeert, maar dat wel wil.

Tabel 5: Hoeveel uur wilt u vrijmaken om te participeren? t.o.v. hoeveel vrijwilligerswerk al wordt gedaan.

	Zou willen participeren		Doet nu aan vrijwilligerswerk	
0 uur	105	28%	208	53%
1 tot 5 uur	221	59%	101	26%
5 - 10 uur	34	9%	47	12%
10 - 20 uur	14	4%	28	7%
20 - 30 uur	1	0%	6	2%
meer dan 30 uur	0	0%	4	1%

Bron: Steekproef

Wanneer de respondenten wordt gevraagd waaraan ze hun tijd zouden willen besteden dan scoren de sport, buurt- en wijkverenigingen ook het beste met bijna de helft van alle scores. De lijst met keuzes is gebaseerd op de CBS-indeling. Bij de keuze 'anders' wordt door de respondenten opvallend vaak een activiteit met een verwijzing naar jongeren opgegeven.

Tabel 6: Als ik me voor de samenleving inzet, dan voor...

Een sport of vrije tijdsorganisatie/activiteiten	46%
Een buurt- of wijkvereniging of activiteiten in de buurt	41%
Zorg/welzijnsactiviteiten voor mijn kennissenkring	39%
Een culturele organisatie/activiteiten	24%
Een politieke partij of organisatie/activiteiten	18%
Activiteiten voor natuur, milieu en internationale solidariteit	18%
Activiteiten met een eerlijke, godsdienstige of levensbeschouwelijke grondslag	17%
Anders, namelijk	15%
Een organisatie van of voor allochtonen	11%
Een vakbond, beroepsvereniging of vergelijkbare belangenorganisatie	8%

meerdere antwoorden mogelijk

Bron: Steekproef

De inwoners van Bedum geven in de enquête eveneens aan van welke inspraak- en participatiemogelijkheden ze gebruik maken. Bewoners kunnen meerdere antwoorden in de enquête aangeven, vandaar dat het percentage niet op 100% uitkomt. Stemmen en het volgen van het nieuws uit de gemeenteraad in Het Bedumer Nieuws & Advertentieblad wordt door bijna 60% van de respondenten genoemd. Activiteiten waarbij de inwoners hebben meegedaan aan een inspraak- of informatieavond scoren rond de 10%. Als het initiatief van een inwoner zelf afkomstig is, blijkt slechts 5% dat gedaan te hebben.

Tabel 7: Wat is uw ervaring met participatie in Bedum?

Ik heb gestemd bij de vorige verkiezingen	73%
Ik lees in de Het Bedumer Nieuws over debatten in de raad	59%
Ik zoek informatie op de website van de gemeente	40%
Ik ben naar een informatieavond over herindeling geweest.	10%
Ik heb meegedaan aan de inspraak rond de route voor de DOMO	8%
Ik heb meegedaan aan de NL-doet actie	7%
Ik heb meegedaan aan een dorpenronde.	5%
Ik heb meegedaan in een werkgroep/adviesgroep van de gemeente	5%
Ik heb een initiatief genomen en uitgevoerd met de gemeente.	5%

meerdere antwoorden mogelijk

Bron: Steekproef

In hoofdstuk 2 staat op welke beleidsterreinen de gemeente Bedum participatie van de inwoners stimuleert. Van de ondervraagden zegt 43% op de hoogte te zijn van deze mogelijkheden om te participeren; dit zijn 156 respondenten. In tabel 8 staan de antwoorden op de vraag wat men vindt van deze mogelijkheden op een schaal van 1 tot en met 10.

Over de mate waarin de burger kan *meedenken* is volgens de respondenten nog volop ruimte voor verbetering. In totaal gaven 25% van de respondenten een zeer slecht tot ruim onvoldoende in cijfers 1, 2 en 3. Daarentegen gaf 16% een goed tot uitstekend in cijfers 8, 9 of 10. De verdeling in de antwoorden is zeer breed. Dit duidt op een groep die erg ontevreden is maar ook op een groep die erg tevreden is.

Tabel 8: Over de huidige mogelijkheden om mee te denken bij de gemeente denk ik het volgende ...

Wordt u als inwoner voldoende betrokken bij de totstandkoming van plannen	5,5
Vindt u dat er voldoende inspraakmogelijkheden zijn?	5,4
Hoe tevreden bent u met de mogelijkheden tot burgerparticipatie in de gemeente Bedum in het algemeen?	5,3
Wordt u als inwoner voldoende betrokken bij de uitvoering van plannen?	5,3
Is de gemeente voldoende geïnteresseerd in uw mening?	4,9
Hebt u als inwoner voldoende invloed op wat de gemeente doet?	4,6

Bron: Steekproef

Ten slotte zijn er in onze enquête vragen gesteld over de Wijkaanpak Bedum, waarmee ruim een derde van de respondenten bekend was. Bij die bewoners die bekend zijn met de Wijkaanpak, zijn vragen gesteld over de tevredenheid. De uitkomsten zijn gemiddeld onvoldoende en vrijwel een punt lager dan de andere tevredenheidsscores over participatie. Verder valt op dat bijna een kwart van de respondenten een 1 of een 2 geeft op de vier vragen hetgeen het gemiddelde sterk verlaagt. De spreiding van de cijfers staan in figuur 8 hieronder.

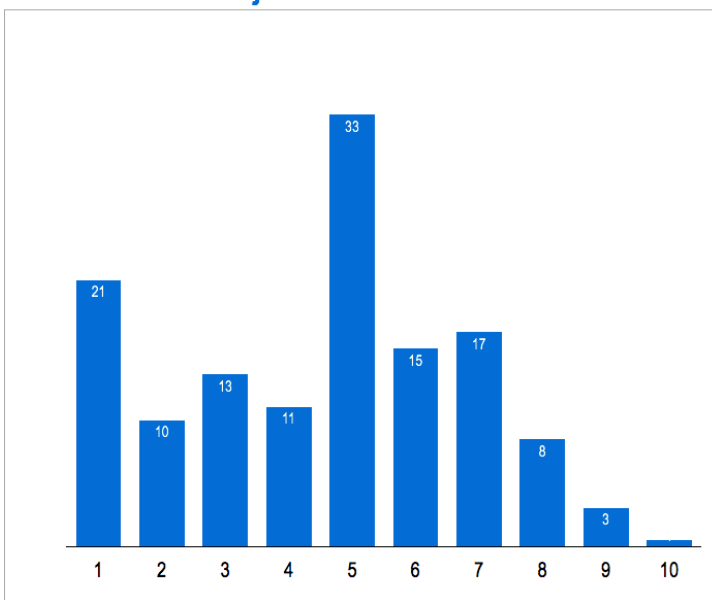
Tabel 9: Hoe tevreden bent u over de Wijkaanpak? voor wie er mee bekend is (n = 132)

Wordt u als inwoner voldoende betrokken bij de totstandkoming van de wijkaanpak?	4,6
Hoe tevreden bent u met de wijkaanpak in het algemeen?	4,6
Wordt u als inwoner voldoende betrokken bij de uitvoering van de wijkaanpak?	4,5
Is de gemeente voldoende geïnteresseerd in uw mening?	4,5

Bron: Steekproef

Als we voor de vier vragen het aantal gegeven cijfers middelen, dan is te zien hoe de onderverdeling van de gegeven cijfers is. Het aantal inwoners dat op de hoogte van Wijkaanpak Bedum is, ligt op 132. Het beeld dat uit de enquête naar voren komt over de waardering van de Wijkaanpak in Bedum sluit redelijk aan op het beeld uit de interviews en de documentstudie. Maar Wijkaanpak is echter nog een betrekkelijk nieuw instrument in Bedum, waar de gemeente pas eind 2013 als proef in een wijk mee is gestart. De vraag lijkt gerechtvaardigd na te gaan via een onderzoek waarom een groot deel van de inwoners ontevreden is met deze aanpak van de gemeente.

Figuur 8: Hoe tevreden bent u over de Wijkaanpak? hoe vaak komt elk cijfer voor



Bron: Steekproef

4.3 Kansrijke groepen

In de vorige vijf pagina's is aan de hand van de vragen met de meeste informatie een beeld geschetst van de participatie van de Bedumers, van de wensen die daarin nog bestaan en van de beoordeling van de huidige praktijk. Ter afsluiting volgt nu een overzicht met onderlinge verbanden dat per leeftijdsgroep, opleidingsniveau en samenlevingsvorm de meest en minst kansrijke groepen identificeert. Met deze demografische inzichten kan een afwegingsmatrix worden opgesteld waarmee de gemeenteraad kan beoordelen hoe het is gesteld met de participatiekracht van bepaalde groepen Bedumers in relatie tot nieuw beleid. Door hiermee rekening te houden kan het verzoek van de gemeente Bedum aan inwoners om mee te doen of mee te denken meer effect hebben. De enquête geeft onvoldoende onderscheid in geografische kenmerken in relatie tot participatiekracht, maar wel welke leeftijdsgroep of gezinssituatie van de Bedumers het liefst meedoet of meedenkt en bij welk opleidingsniveau de participatiebereidheid het grootst is. In de tabellen zijn de drie interesses die het hoogst scoorden groen gemaakt, die het laagst scoorden, zijn rood gemaakt.

In de analyse van de resultaten van de enquête is gekozen voor een verdeling in drie leeftijdsgroepen. Een verdere opsplitsing had de groepen te klein gemaakt om er nog valide uitspraken over te kunnen doen. Wanneer de onderverdeling per leeftijd wordt bekeken, valt op dat in de groep tot 30 jaar "Sport" er torenhoog bovenuit stijgt.

Tabel 10: Welke groepen zijn kansrijk wanneer ze worden benaderd om te participeren - Per leeftijdsgroep

Leeftijd- Activiteit	0 tot en met 30 jaar	31 tot en met 60 jaar	61 tot en met 90 jaar
Een buurt- of wijkvereniging of activiteiten in de buurt	32%	43%	32%
Zorg/welzijnsactiviteiten voor mijn kennissenkring	32%	38%	33%
Een politieke partij of organisatie/activiteiten	31%	16%	12%
Een sport of vrije tijdsorganisatie/activiteiten	71%	44%	21%
Een culturele organisatie/activiteiten	17%	23%	22%
Een vakbond, beroepsvereniging of vergelijkbare belangenorganisaties	12%	6%	8%
Een organisatie van of voor allochtonen	11%	9%	11%
Activiteiten of organisaties voor natuur, milieu en internationale solidariteit	14%	14%	22%
Activiteiten of organisaties met een eerlijke, godsdienstige of levensbeschouwelijke overtuiging	15%	10%	28%

Bron: Steekproef

Wanneer nu dezelfde vraag wordt bekeken met het onderwijsniveau als onderscheidend kenmerk, dan valt op dat hoger opgeleiden een grotere voorkeur hebben voor sportactiviteiten. Bijna twee-derde voelt hier wel voor. Voor het overige is er in de top-3 die het vaakst worden genoemd, geen groot verschil. Door de andere opsplitsing verschuiven de interesses wel, maar er is geen sprake van grote verschillen. Wel hebben hoger opgeleiden in totaal 24% meer interesse dan lager opgeleiden om mee te doen.

Tabel 11: Welke groepen zijn kansrijk wanneer ze worden benaderd om te participeren - Per opleidingsniveau

Opleidingsniveau Activiteit	Mensen met lagere opleiding	Mensen met middelbare opleiding	Mensen met hogere opleiding
Een buurt- of wijkvereniging of activiteiten in de buurt	44%	39%	42%
Zorg/welzijnsactiviteiten voor mijn kennissenkring	44%	41%	37%
Een politieke partij of organisatie/activiteiten	6%	11%	29%
Een sport of vrije tijdsorganisatie/activiteiten	28%	46%	55%
Een culturele organisatie/activiteiten	16%	23%	30%
Een vakbond, beroepsvereniging of vergelijkbare belangenorganisaties	6%	4%	13%
Een organisatie van of voor allochtonen	5%	12%	13%
Activiteiten of organisaties voor natuur, milieu en internationale solidariteit	14%	16%	22%
Activiteiten of organisaties met een eerlijke, godsdienstige of levensbeschouwelijke overtuiging	22%	16%	16%

Bron: Steekproef

Ook bij onderscheid op samenlevingsvormen verschuiven de interesses nauwelijks, maar wel is duidelijk dat samenwonenden met kinderen bijna 20% meer interesse in meedoen hebben dan alleenstaanden.

Tabel 12: Welke groepen zijn kansrijk wanneer ze worden benaderd om te participeren - Per gezinssamenstelling

Woonsituatie Activiteit	Alleen-wonenden	Samen-wonenden zonder kinderen	Samen-wonenden met kinderen
Een buurt- of wijkvereniging of activiteiten in de buurt	36%	37%	46%
Zorg/welzijnsactiviteiten voor mijn kennissenkring	38%	44%	37%
Een politieke partij of organisatie/activiteiten	12%	19%	16%
Een sport of vrije tijdsorganisatie/activiteiten	29%	34%	57%
Een culturele organisatie/activiteiten	19%	27%	22%
Een vakbond, beroepsvereniging of vergelijkbare belangenorganisaties	2%	10%	9%
Een organisatie van of voor allochtonen	7%	15%	8%
Activiteiten of organisaties voor natuur, milieu en internationale solidariteit	14%	26%	15%
Activiteiten of organisaties met een eerlijke, godsdienstige of levensbeschouwelijke overtuiging	21%	27%	12%

Bron: Steekproef

4.4 Uitkomsten van de rondetafelgesprekken

Op maandag 22 juni hebben de rondetafelgesprekken in het activiteitscentrum *De Meenschaar* plaatsgevonden. Alle bewoners die in de enquête hebben aangegeven mee te willen doen met de rondetafelgesprekken, zijn uitgenodigd door een email. Daarnaast is in de Bedumer krant een oproep gedaan voor de rondetafelgesprekken. Er kwamen 22 deelnemers, die plaats namen aan drie tafels. De voorzitter van de rekenkamercommissie heeft de avond ingeleid en de studenten van de NHL hebben de enquêteresultaten toegelicht. Hierna werd overgegaan tot het doel van de avond: discussiëren over kansen en verbetermogelijkheden rondom burgerparticipatie. Er is gediscussieerd vanuit drietal stellingen die gebaseerd zijn op de enquêteresultaten. In het plenaire deel van de avond kwam naar voren dat het woord burgerparticipatie en het onderscheid met vrijwilligerswerk lastig is. De woorden ‘meedoen’ en ‘meedenken’ zetten de activiteiten scherper neer. In de drie groepen zijn rondetafelgesprekken gevoerd over 1 - jongeren, ouderen en burenhulp, 2 - verenigingen, kerk en gemeente en 3 - meedenken bij inspraak en groepsgesprekken.

In **groep 1** is gediscussieerd aan de hand van de stelling: *“Wij zien veel naar elkaar om in onze buurt en helpen elkaar gevraagd en ongevraagd met kleine klusje, zodat mensen bij problemen altijd eerst in hun eigen omgeving naar hulp zoeken. Ik zou me best twee uur per week structureel willen inzetten voor de Bedumers om me heen.”* De discussie startte met de constatering dat er eigenlijk aan burenhulp iets vooraf gaat, namelijk weten wie hulp nodig heeft en weten wie verantwoordelijk is voor hulp.



Ouderen zijn bijvoorbeeld onzeker of ze in de toekomst alleen kunnen blijven wonen. Ze weten niet goed hoe en bij wie ze hun hulpvraag kunnen stellen. Terwijl Bedumers zeker hulp willen geven, maar aan wie weten ze niet. In de groep worden een aantal drempels en verbeterpunten genoemd:

- De communicatielijnen tussen burger en gemeente kunnen korter worden;
- Initiatieven van de burgers kunnen door de gemeente beter worden ingezet voor behoeften van de buurt en de wijk;
- De afwachtende houding van de gemeente kan in de afstemming van hulpaanbod en hulpvraag worden verbeterd;
- Gericht informatie vanuit de gemeente wordt gemist;
- Terugkoppeling naar betrokken inwoners die een initiatief indienen, kan beter. Bewoners weten nu onvoldoende hoe ver de gemeente is in haar reactie op bijvoorbeeld een ingezonden brief.

In **groep 2** is gediscussieerd aan de hand van de stelling: *“De gemeente zou een netwerk van onderlinge hulp moeten structureren in Bedum, zodat inwoners gemakkelijker voor elkaar kunnen zorgen en eenvoudig hulp van de gemeente kunnen vragen als dat nodig is”*. De groep is unaniem van mening dat er nog veel aan de communicatie van de gemeente te verbeteren valt. Ideeën in de groep zijn het gebruik van Twitter, Facebook, digitale nieuwsbrieven en het verbeteren van de website. Gesteld wordt dat niet alleen jongeren Facebook gebruiken, maar ook ouderen. Door meer gericht informatie vanuit de gemeente zouden bewoners beter weten bij wie ze terecht kunnen voor informatie. De gemeente moet proactief bewoners informeren over gelijklopende initiatieven bij andere wijken of buurten. Dit voorkomt dat het “wiel opnieuw wordt uitgevonden”. Buurten kunnen van elkaar leren als het gaat om het ontplooiën en uitvoeren van die initiatieven. De medewerking van en terugkoppeling door de gemeente

kan beter. Zo weten bewoners niet goed na het indienen van ideeën en plannen wat er besloten is door de gemeente bijvoorbeeld over de groen-initiatieven. In de groep wordt gesteld dat bij nieuwe wet- en regelgeving eenduidigheid van de gemeente belangrijk is. Het organiseren van evenementen door verenigingen is een voorbeeld van veel juridische en onduidelijk regels. Verbeterpunten voor de gemeente zijn:

- Het opstellen van een adressenlijst met voorzitters van verenigingen door de gemeente, waardoor het uitwisselen van informatie tussen verenigingen mogelijk kan worden;
- Gerichte informatie en betere communicatie vanuit gemeente;
- Bewoners missen waardering vanuit de gemeente voor hun inzet. Een jaarlijkse prijs vanuit de gemeente wordt genoemd als mogelijkheid om de waardering vanuit de gemeente meer zichtbaar te maken.

In **groep 3** is gediscussieerd aan de hand van de stelling: “*Bedumers willen graag met de gemeente meedenken in een groepsgesprek. Bedumers vinden dat de gemeente voldoende gebruik maakt van de meedenkende Bedumers.*” In de groep maakt de stelling de discussie goed los. Gesteld wordt dat de bestaande instrumenten van de gemeente voor meedoen en meedenken nog onvoldoende duidelijk zijn bij de burgers. De gemeente bereikt nog niet alle doelgroepen met de huidige communicatie-instrumenten. De gemeente kan eerder de burgers betrekken bij meedenken en dat vraagt een zekere cultuuromslag van het gemeentelijke apparaat. De burger kan door de gemeente meer verleid worden tot meedoen en meedenken, want er zit nog meer potentie in Bedum.

De groep signaleert de volgende verbeterpunten voor de gemeente:

- Meer feedback op burgerinitiatieven vanuit de gemeente;
- Een vast contactpersoon bij de gemeente te benoemen voor het contact tussen buurt en gemeente;
- Ambtelijk en bestuurlijk een vast contactmoment benoemen met verenigingen bijvoorbeeld om bepaalde buurtinitiatieven te bespreken.

4.5 Kernpunten uit hoofdstuk 4

- ❖ Burgers in Bedum zeggen gemiddeld meer dan 6 uur per week aan vrijwilligerswerk te doen, aanzienlijk meer dan het gemiddelde in Nederland van 4 uur. Het lijkt dat *burgerkracht* van de Bedumer die van de Nederlander overtreft.
- ❖ In Bedum doet 47% iets aan vrijwilligerswerk en 72% wil wel iets doen. Maar liefst een kwart van alle Bedumers zou iets willen doen, terwijl ze nu niets aan participatie doen.
- ❖ Bijna 50% van de Bedumers wil meedoen aan burgerparticipatie zolang het kortdurende activiteiten zijn op het gebied van veiligheid, sport of de eigen leefomgeving en 46% van de Bedumers wil meedenken in een groepsgesprek of enquête.
- ❖ Sport en Zorg zijn bij de Bedumers favoriet.
- ❖ De gemiddelde waardering van de Bedumer voor de participatiemogelijkheden van de gemeente is onvoldoende met ongeveer een 5 op een schaal van 10. De spreiding van de antwoorden is groot.
- ❖ De waardering voor wie bekend is met het project Wijkaanpak Bedum-Oost ligt onder de 5, eveneens met een grote spreiding van de antwoorden.
- ❖ Kansrijke groepen voor bepaalde activiteiten zijn te onderscheiden per leeftijdsgroep, opleidingsniveau en naar gezinssamenstelling.
- ❖ Sociale media worden door de gemeente veel te weinig ingezet, zo blijkt uit de rondetafelgesprekken.
- ❖ De benadering van inwoners door de gemeente kan veel toegankelijker, meer gecoördineerd en gericht worden opgepakt, de gemeente kan veel “responsiever” zijn naar haar inwoners.
- ❖ De *mindset* van de ambtenaar kan meer richting “verbinder” en de uitgesproken waardering door de gemeente voor de initiatieven en inzet van bewoners is een belangrijk aandachtspunt.

Bijlage 1 Startnotitie van de rekenkamercommissie februari 2015

In 2014-2015 wil de rekenkamercommissie van de gemeente Bedum een onderzoek starten naar Burgerparticipatie. Inzet is om voor dit onderzoek een onderzoeksmethode te kiezen die afwijkt van de “standaardonderzoeken” (dossierstudie, interviews, rapport). Bijvoorbeeld door het inzetten van enquêtes, *waarderend onderzoek* en/of het betrekken van externe partijen zoals burgers en journalisten bij het onderzoek.

Het onderzoek moet uiterlijk 1 mei 2015 worden afgerond met een conceptrapportage, waarvan de besluitvorming dan zo mogelijk zal plaatsvinden voor de zomerperiode.

Burgerparticipatie en interactieve beleidsvorming

In dit onderzoeksvoorstel verstaat de rekenkamer onder burgerparticipatie of interactieve beleidsvorming alle vormen van interactie waarbij de gemeente burgers betreft bij de beleidsontwikkeling én beleidsuitvoering, waarbij de burger een bepaalde mate van invloed heeft op het beleid of de wijze waarop het beleid wordt uitgevoerd. Daarnaast verstaat de rekenkamercommissie onder participatie de mate waarin burgers bereid en in staat zijn om taken die voorheen door de gemeente Bedum werden uitgevoerd (geheel of gedeeltelijk) door (groepen van) burgers te laten uitvoeren.

In het debat over burgerparticipatie⁹ zit een aantal vaste elementen: de mondige burger, de kennissamenleving en de opkomst van het internet zorgen ervoor dat burgers razendsnel geïnformeerd en georganiseerd zijn. Tegelijkertijd praten politieke partijen door de ontzuiling niet meer automatisch namens hun achterban. Dit alles zorgt voor een groeiende kloof tussen politiek en burger. Dit kunnen we samenvatten met ‘*nieuwe tijden*’:

Beleid wordt vaak beter als burgers erover meedenken, want

- burgers zijn niet alleen inwoners, maar ook vakmensen (ingenieur, hovenier, aannemer, jurist). Burgers weten veel.
- bewoners kennen hun eigen omgeving beter dan wie dan ook.

De gemeente hoeft niet alles zelf te doen, want

- er zijn genoeg bewoners die zelf voor hun wijk willen zorgen;
- er zijn veel capabele mensen die misschien geen vier jaar, maar wel een kortere periode willen meewerken;
- er ontstaan steeds meer burgerinitiatieven: autonome projecten vanuit de samenleving.

Burgerparticipatie kan de legitimiteit van beslissingen vergroten, want

- door samenwerken kan naar een breed gedragen oplossing worden toegewerkt;
- burgers volgen niet meer één partij, maar hebben een eigen mening per onderwerp en willen van daaruit meedenken.

Direct contact tussen overheid en burger is nodig, want

- direct contact kan het wederzijds vertrouwen vergroten;
- direct contact kan de betrokkenheid van burgers bij de lokale politiek stimuleren;
- lokale politici kunnen via direct contact de wensen en belangen van hun burgers goed leren kennen.

Op basis van het vanuit de rekenkamercommissie aangedragen onderwerpen en de criteria uit de selectie is gekomen tot de volgende vraagstelling:

Doelstelling:

Het verkrijgen van inzicht in hoeverre de burgers gebruik maken van verschillende formele en informele participatiemogelijkheden, hoe de verschillende mogelijkheden in de praktijk worden benut en in hoeverre de burgers tevreden zijn over deze mogelijkheden en wat de effecten hiervan zijn voor effectieve beleidsuitvoering en voor de bestuurlijke verhouding tussen college en raad.

⁹ Uit In actie met burgers, spoorboekje burgerparticipatie, VNG 2010

Op basis hiervan:

Een afwegingsmatrix maken op basis van geografische, demografische en beleidsmatige kenmerken. Deze matrix kan de gemeenteraad gebruiken bij het beoordelen van de participatiekracht in relatie tot (nieuw) beleid.

Vraagstelling

In hoeverre leiden de participatiemogelijkheden en het gebruik daarvan door burgers tot doeltreffende beleidsuitvoering, in hoeverre zijn de condities aanwezig om tot doelmatige participatie te komen, en welke aanbevelingen kunnen we doen ter verbetering van deze condities?

Deelvragen

1. Welke mogelijkheden biedt de gemeente Bedum aan burgers om invloed uit te oefenen op het beleid van de gemeente?
 - a. Welke formele (wettelijke) participatiemogelijkheden heeft de gemeente Bedum?
 - b. Welke aanvullende informele participatiemogelijkheden biedt de gemeente Bedum aan haar burgers?
 - c. Sluit het gevoerde participatie beleid aan op de huidige beleidswensen en regelgeving van de overheid?
2. Van welke participatiemogelijkheden die de gemeente Bedum biedt, maken burgers feitelijk gebruik?
3. Is de inspraak van burgers doeltreffend?
 - a. Leidt participatie van burgers tot een responsief bestuur?
 - b. Zijn de diverse betrokkenen (raadsleden, bestuurders, beleidsmakers en burgers) tevreden over de participatiepraktijk?
 - c. Leidt participatie tot andere gewenste effecten, zoals inhoudelijke verrijking en draagvlak voor beleid?
4. Is de participatie van burgers doelmatig?
 - a. Levert het samenspel tussen raad, college en ambtelijke organisaties condities voor zinvolle participatie?
 - b. Wat is het effect van bestaande participatieprocedures op de duale verhouding tussen raad en college?
5. Welke aanbevelingen kunnen we doen ter verbetering van de participatiepraktijk in de gemeente Bedum?
 - a. Bevatten de collegeprogramma's (2006-2010, 2010-2014) voldoende criteria voor een evaluatie van het gevoerde beleid? Zo nee, welke criteria dienen aan het volgende collegeprogramma te worden toegevoegd?
 - b. Zijn de huidige participatiemogelijkheden up to date of moet er een bijstelling plaatsvinden?
 - c. Zijn er afspraken nodig tussen college en raad over de duale rolinvulling bij (bepaalde) participatieprocessen?
 - d. Welke punten verdienen speciale aandacht bij de eventuele aanpassing van verschillende participatiemogelijkheden

Bijlage 2 Lijst van bronnen en geïnterviewde personen

(waar niet specifiek een auteur / organisatie wordt genoemd, betreft het een rapportage van de gemeente Bedum)

Bronnen

Bestuursprogramma 2010-2014
Bestuursprogramma 2014-2018
Bijdrage CDA, Pilot wijkaanpak Bedum-Oost, 04 april 2013
Bijdrage CU, tussenevaluatie, 03062014
Bijdrage CU, Pilot wijkaanpak Bedum-Oost, 10 april 2013
Burgermacht op eigen kracht? Sociaal en Cultureel Planbureau, maart 2014
(Burger)participatie-oplegnotitie definitief, november 2013
CBS - Sociaaleconomische trends "Wie doet vrijwilligerswerk" april 2015
Commissie ABZ, 5 februari 2015
Communicatienota 2009
Eindrapportage wijkaanpak Bedum-Oost 2014 en aanpak 2015
Inspraakverordening, 28 oktober 2003
Jaarrapportage 2013, gemeente Bedum, Maatschappelijke dienstverlening CJG en OGGz
Monitor Burgerparticipatie 2013, ProDemos, februari 2014
Notitie participatiebudget, januari 2010
Notitie Welzijn, Burgerparticipatie en sociale cohesie "In voor Zorg!" november 2014
Raad voor het openbaar bestuur, Loslaten in vertrouwen, december 2012
Raadsvoorstel, Burgerinitiatief gemeente Bedum, 25 maart 2004
Raadsvoorstel, Communicatienota 2009, 23 april 2009
Raadsvoorstel, wijkaanpak Bedum-Oost, 10 april 2013
Raadsvoorstel, Tussenevaluatie wijkaanpak Bedum-Oost, 25 maart 2014
Raadsvoorstel, Wijkaanpak, 19 februari 2015
Rapport Lokale krachten, M. Herweijer e.m., 13 oktober 2014
Rapport kleinschaligheid en overheids nabijheid, 30 september 2014
Regeling burgerinitiatief, 25 maart 2004, 30 september 2014
Regionaal transitie arrangement Groningen, oktober 2013
Startnotitie burgerparticipatie en de Wmo, 1 juni 2006
Tabellenboek: Waar staat Bedum, December 2013
Tussenevaluatie wijkaanpak Bedum-Oost, 6 maart 2014
Uitnodiging inloop Prof. Boersmastraat, 24 mei 2012
Veiligheidsmonitor 2011, Barometer voor lokale veiligheid, april 2012
Verordening op het correctief referendum, 13 december 2001
Verslag wijkbijeenkomst 6 september 2013
Visie van de BMW-gemeenten op het sociale domein, oktober 2013
Waarstaatjegemeente
We gooien het de inspraak in, Een onderzoek naar de uitgangspunten van behoorlijke burgerparticipatie, Nationale ombudsman, 17 september 2009

Gesprekken

Mevrouw B. Stikma, afdelingshoofd sociaal domein
De heer W. Haaijer, afdelingshoofd VROM
De heer H. Bakker, burgemeester en portefeuillehouder
De heer P. Kremer, medewerker communicatie
De heer H. Löhner, actieve vrijwilliger Bedum Oost